

سهلاج بهدرهدين:

سهركهوتنی شیوازی نووسینی کتیبی «البارزانی ولحرکه التحریریه الکریمه» لهوهدایه که توانیویهتی مامهلهیهکی سارستانی لهگهڵ باسگی کلاسیکیدا بکات

ئهم نهلقه

لێکۆڵینهوهیه بۆچی؟

- ئهم کتیبه تایبهته به گهورهترین شوێنی کورد لهوێتهی شوێهکانی تری نینو میژوو، رابهره مهنزهکهمشی بارزانیی نهمر بووه که سالتیکی تریادی سهده سالتی دهکرتیهوه، نوسهرهکهمشی سههرکردوه بهرپرسیهکه له بزاقی زرگاریخوازی کورد، شتیکی زۆر جوانیشه که مرۆفیک لهو کاتهی رابهر سههرکردیه له ههمان کاتیش نووسهرو رۆشنبیریکی بیت.

شیوازی نووسینهکه

ئهوێ له سروسشتی نووسینهکهدا رهچاو دهکرتیت شتیوه نووسینهکی شارستانییهکه به بوخته کراوی و دور لهماندوو کردنی خوێنههرهکهی نووسراوه، نووسهرهکهی ئهم لایهنه بۆخوێنههرانی رهچاوکردوه، به تایبهتیش بۆ ئهوێ ئیستا، واته وێرانی ئهوێ باسی کتیبهکه که باهتییکی کلاسیکه دهبارهی رووداوێهکانی سهدهی بیسته، بهلام گێڕانهوهکهی به شیوهیهکی شارستانییه هاوتایه لهگهڵ خێرای و بوختهیی.

حهز ناکهم زۆر لهسههر شیوازهکهی بوهستم، پۆزهتیف و نیگهتیستی پهیرهوکراو بخهسههروو، نامهویت لیسرهدها بهدریژی باس لهوه بکه که مافی کێ دراوه باسی کراوه یانیش کێ به پهراویز خراوه، لهگهڵ ئهوێ ههردوولا بایهخی تایبهتی خۆی ههیه، دهمهویت باسهکه بهشیوهیهکی جیا باس بکه، ئهویش ئهوهیه که چۆن ئهو کتیبه بخوێنهوه، یانیش چهند له ناواخنهکهی گهیشتهووم و چۆنیش تیکستهکه شۆقه دهکهم، خهرمانی دهره ئهجمامه تیورییه سیاسی و فیکری و مهنهجهیهکانی چین، ئهمانهش ههر ههمووی من به چه مکتیکی نهتهوهیی و ریوازیکی کوردستانی نووسراوه من لهو ماوهیدا ژیاوم و بارزانیم بینوووه چهندین جاریش لهگهڵ سههرکردهکانی شوێنی ئهیلول دانیشووم.

دوای خوێندنهوهشم بۆ کتیبهکه که ههردوو بۆرۆن بۆه که به هیچ شیوهیهک ناکریت له دهرهوی بازنه نهتهوهیی و له دهرهوارچییوهی بزوتنهوهی زرگاریخوازی نیشتمانی و خهباتی نهتهوهیی باسی بارزانی بکهین، ئهمهش له روانگی کهلتوری تیگهشتری ئهو بۆ خهباتی نیشتمانی، بهتایبهتیش وتارهکهی له

کۆنگرهی باکو کۆنفرانسی کانی سماق و نامهکانی بۆ مهکتبهی سیاسی، زۆریه تیروانینهکانی کوردایهتی که بزوتنهوهی کوردایهتی بهشیوهیهکی یهکگرتوو پیتی گرتوه بهرنامهکهمشی ههر بهم شتیوهیه بووه، دواي ههرهسی ئیمپراتۆریهتی عوسمانی و دروست بزوونی چهند دهولهتیکی تر پاش ریکهوتنی سالیس بیکۆ له سالی ١٩١٦، ههروهها مومارسهی عهملهش بۆ تهماس بهستن و ههماهنگی لهگهڵ کوردی پارچهکانی تر سههرچاوی ئهم تیگهیشتهن. پاش خوێندنهوهی کتیبهکه بۆم روون بۆوه که بزاقی نهتهوهیی کورد له کوردستانی عێراق دووچارى تهنگهوارچیه بوونیکى توندبووه له سالتی (١٩٦٣ و ١٩٦٤) له نینوان دوو ریوازی سیاسی لیک نهجسوو و له نینوان دووقوتابخانه، که دواتر بوو بهرووبهرووبوونهوهی سههریازی، وێرانی ئهوێ بارزانیی نهمر پهیرهوت بوو به زهروهتی چارهسههرکردنی تهنگهوهیهکه بهشیوهیهکی گهشوهگۆ ئاشتیانه، باوهریتیکی نهتهوهیی به پهرساریهتی ئهخلاقی سههرکردایهتی بوو بهرامبهر به خهڵکی کوردستان و بهرامبهر به جیهان و دۆستانی، سوریش بوو لهسههر پاراستنی متمانهو راستگویی شوێشه.

دوای خوێندنهوهی کتیب و بهلگهکهکان چهند بیروبوچوونیکم سهبارته بهم ناکۆکیه لا دروست بوو که دوو ئاراسته دروست بوون ئهوانیش:

١- ئاراسته نیشتمانی دیموکراتی و شوێشگێری نهتهوهیی که ئیستیمای بۆ عێراق ههیه، ئاراستهکهش بهمهیهکی میژوویی مرۆیی لهخۆه گرتیوه که درێژه دهری ئهو شوێشه نهتهوهیی چاکسازییه بوو که بهسههرکردایهتی شیخعهبدول سهلام بارزانی بوو.

٢- ئاراسته دووهمیش ئاراستهیهکی پیچهوانهه ج بوو.

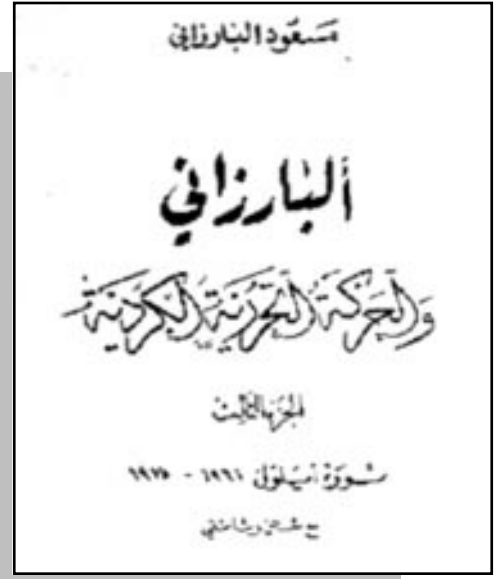
ئهم ململانییهههش کێرژیککی ستوونی و ناسۆیی دروست کرد که چوارچێوهی نیوخۆیی بهزاندو کهیشه مهیدانی پارچهکانی تری کوردستانی و ئیقلیمییهکانی تر، تهنانته بهنیهوه لهتیشهوه، دهولهتانی دراوسێش ئهوکات ههولیان ددها ناکۆکیه که قوتلر بکه نهوه، و ئهوێ جیگه داخه ئهم ململانییه رهنگدانهوهی خۆی ههبوو بهسههر پارچهکانی دیکه به تایبهتیش لهسوریا

دهکدر له ریگهی کاری ریکخراوهیی سیاسی و سههریازی، له کاتیکیشدا ئهگهر چه مکی چه پهوهیی وهکو خۆی وهریگری که بریتیه له: مانهوه لهگهڵ میللهت ژبان لهگهڵ جهماهر دهرپین له ههلوێستی زۆرینه پایهنده بوون به ناشتی بۆ پاراستنی گیانی خهڵک دوورکهوتنهوه لهکاره تیرۆریستهکان- نههیشتی ئاگسا و دهرههگ - دۆزینسهوهی پهیهوئندی کۆمهلهیهتی نوێ له ناچهکانی شوێش که بهرزهوهندی ههزاران بیت- مامهلهکردن لهگهڵ یهکتیتی سۆقیهت تا ناستی وهگریتی پاییه داراییهکان بهستنی بیهوئدی لهگهڵ شیوعیه ئیراقیهکان دهرهوهی که ههمو له یهنگرانی باسی له بهسههرکانی کوردستان چه پهوهی بزوتنهوهی کورد بوون. بهپیتی تیگهیشتهوه خوێندنهوه بهدواداچوو بۆ

ئهو یهکریزیه تازهیهش لهسههر گۆههپانی بزوتنهوه سیاسی کوردی له سوریا وهستمان لهگهڵ سههرکردایهتی شههری بوو هاندهریک بۆ ئهوێ بارزانی بانگهێشتمان بکات بۆ کۆنگرهی ههشتم له ناوردان (که شهرفیککی گهره بوو بۆ ئیسه) له ههمان کاتیکیشدا کاریکی بهکالیانه بوو لهنیو ههمو حهزه کوردیهکانی دیکه له دهرهوهی کوردستانی عێراق.

- شایهنی باسه له سههرتای شوێشی ئهیلول ریکخراوی حهزهکه مان له ئهوروپا هاوکاری و تهنسیقی ههبوو لهگهڵ ئهئامانی پارتی دیموکراتی کوردستانی عێراق، له پیناو خهمهتکردنی شوێش، دواتر بریار لهسههر یهکخهستی ههردوو ریکخراو درا به هۆی ناماده نهبوونی ههفالان له حزبی برا له دهرهوه نهبوونی کاری ریکخراوهیی له ئهوروپا ئهو پیتشینههه له لایهن ئیسهوه وهکو لهخۆبوردییهک بوو له پیناوی پتهوکردنی پیگهکانی حزبی براو رووبهرووبوونهوهی ناخهزو لادهران و پشتگێری کردنی شوێشی ئهیلول، ئهو یهکگرتنهش تاکو تایی سالی ١٩٧٠ بهردهوام بوو، ئهو کاتهی که بارووخۆی حزبی برا بهرهو باشتر چوو له دهرهوه.

- بههۆی پرویاگندهکان، کورد له دهرهوهی عێراق، واتیکه بهشت که ناکۆکیه له نیشتمان ههردوو چه مکی ریکخهستی و عهشایهری و له نیشتمان راستهوهو چه پهوهی ههیه، بهپیتی خوێندنهوهشم بۆ ئهو کتیبه و بههۆی شارهزایم دهریاری شوێشی ئهیلول و کتیههکان، بارزانی زیاتر پهیرهوت بوو بهریکخهستی و شارهزاییهکی زۆریشی لهو بارهوه ههبوو، جگه لهمهش بهتهواوهتی ههستهی به بهرپرسیاریتی سههرکهوتن

ئهوێ که له وانیه وههرهخانییک لهو حهزهدا رووبدات. له میانهی سههردانی دووه میسهم بۆ بارزانی له ئاداری ١٩٧٠ له دواي داوه تنامهیهکی تایبهت له لایهن بهرپزبان، داوی کرد که چاوم به عهبدوخالق سامههراستی ئهئندامی سههرکردایهتی نهتهوهیی بکهوویت، ئهو دهمانهیهش به ئامادهبوونی سامی عهبدوولرحمان له بارهگای سههرکردایهتی نهتهوهیی له بهغدا سازدرا، تیگهیشتم که ههولیک له لایهن بارزانییهوه له ئارادایه به مه بهستی گرتدانی هاویهیمانیتی لهگهڵ بزوتنهوهی سیاسی عههرهیی لهسههر ناستی هههریتی، ههر ئهوکاته ههستهم بهههونی ئیجابهتیکی کرد له لایهن سامههراستی و دووچارى جۆره سههرامیهکیش بومهوه به هۆی بهدواداچوونهکانی سههدام حوسین بۆ کتیبه کوردو نامهکانی که تیایدا باسی له زۆریه کتیبه بچووک و گهورهکان کرد ههروهک چۆن لهو کتیبه روونکراوهوه.

ههروهها گوتراوه که باڵ چه پهوهی به عهس له سوریا له سالی ١٩٦٦ و له ریگهی عهبدوولکریم ئه لجنوئی ئهئندامی سههرکردایهتی و بهرپرسی ئاساسییه نهتهوایهتیهوه چهند بیهوئدی و نامه گۆرینهوهی لهگهڵ بارزانییدا ئهجماماده سهبارته به مهسهلهی پهیهوئندی عههرهیه کوردیهکان، بهلام ئهمه لهو کتیبه دا باسی لئ نهکراوه.

- له میانهی خوێندنهوهم بۆ کتیبی «البارزانی والحركة التحریریه الکریمه»، ئهوهش تیگهیشتم که بارزانی درێژی به بهرنامهی خۆی داوه پهیهوئدی جۆراوجۆریشی بهستهوه، ئهمهش وهکو سههرکردی بزوتنهوه زرگاریخوازهکان له جیهان، ئهمانهش پهیهوئدی مهشروعن چونکه دچنه خانهی بهرزهوه ندییهکانی کوردو شوێشی ئهیلول.

- ههروهها لهو کتیبه دا ههندیک رووداو سههرنجی راکیشام لهوانه: * له شوپاتی ١٩٦٤ ناکۆکی نیشوان شاندی حکومی و شاندی شوێش لهسههر شیوازی حکومی داننان به مافهکانی هاوولاتیبوون بوو بۆ کوردو شیوازی کوردی له داننان به مافه نهتهوهیهیهکانی کورد، ئهو ناکۆکیهش تا ئیستا ئهوه شوێشی ئهیلول.

رۆشنبیروسیاسهتهه دارانی عههره و تورک و فارس و

له میانهی خوشاردنهوهیان له داننان به مافهکانی کورد، پهنا بۆ فرت و فیتل دههبن، بهو پیتییهی که کورد مافی هاوولاتیبوونی تهواویان ههیه...؟؟.

- له ریکهوتنهوهی بارزانی لهگهڵ عارف، که به ریکهوتنهوهی شوپات ناسراوه، سههروک جهمال عهبدوولناسر خوشارحالی و پشتگێری خۆی پیشان داوو بۆ ریکهوتنهوهی مهکه، وهکو دهرپزینیکی بۆ پشتیوانی چارهسهری ناشتیانهوه پهیهوئدی تهواو له نیشوان کوردو عههره.

- له کۆتاییدا له ههمو باهتهکانی ئهو کتیبه و کتیبهیهی ململانیی له بزوتنهوهی کوردی، تیگهیشتهووم که قوناعی ئیستا، قوناعی گهشوهگۆ لیکهیشتن و چاودتیرکردنی مملانییهکی به، بهلام به شیوهیهکی ناشتیانه، چونکه ئیستا ئیسه لهو سهدهیه دا لهسههردهمی - گهشوهگۆی سارستانی گهلان- سههردهمی عهوهلهمه دا دهژین، بۆیه دهپین له رووی سۆزو ستایشهوه ناوهڕۆکی ئهو ململانیی سیاسییهشی نهکه بهینهوه، بهلکو دان به بوونی جیاوازی بۆچوون و لیکدانهوهکاندا بنیین و بزاین که دهغه کردنی شهرو توندوتیژی له ریگهی ماچکردنهوه نابیت، بهلکو دهپین ههموومان ئهو ململانییه بهپیتی یاسای گهشوهگۆ بهرپۆه بیهن.

خهرمانی ئهو خوێندنه تیپینی و پیتشنیازا سههبارته کتیبی «الحرریه الکریمه الکریمه» کراوه خوێنی له چهندین خال دهپین که پوخته که ی بریتیه له: گرنگی کتیبه که چ له رووی باسه که یانیش له رووی نووسهری کتیبه که، ئهم کتیبه باسیکی توهماری وزانیارییه و مامهله لهگهڵ ههلوهمه رجیکی سهخت دهکات، شیوازی نووسینهکهی رهخهیی و بۆیرانهیه پره لهوانه و پهندی تایبهت بۆ ئهوێ نوێ، یهک له جیاکه رهوه گرنگی کتیبه ئهم کتیبه باسکردنی راشکاوانهی دیارو یهکلا کهرهوهی مهسهلهی لادهرهکانی سههرکردهکانی ئهم گروه لا دهره، کتیبه که به روونی بهرجهستهی که سایهتی بارزانیی نهمر دهکات، بهتایبهتیش خهسلتهی قهبول کردنی بهرامبهر و رای جیاوازی که سیش لای ئهو له رهخه بهرزنزینییه، کتیبه که به شیوهیهکی واقعیانه دهست نیشانی ژمارهیهکی زۆر له کهسایهتی نینو کۆمهلهگه کورد دهکات به کۆماری رۆشنبیرونییهوه، ههر بۆیه شه کتیبه که بریتیه له میژووی گهلی کورد، نهک میژووی خودی پارتی. نووسههری کتیب

بیرتییکی گهروهیه و مافی خویشیهتی که ههمو شتهکانی باس نهکردهوه، خۆی دهرپزینیکی پر مانایه بۆ بهرجهسته بوونی باوهری بارزانی به دیموکراتیهت و مرۆفایهتی و بهرزرگرتنی ئهم دوو چه مکه.

کارتیکی باش دهبوو ئهگهر هاتبا و لهم کتیبه دا پتر نامازه بۆ ئهزمونی ئیداری شوێشی ئهیلول بکرتیت که بونیادیکی سههرهکی بوو بۆ ئیداری فیدرالی له رۆژگاری ئهمهرو، ئهوێ پهیهوئدی به بهشی (١٩) ههههه کتیبه که ههیه ئهوهیه که زۆر به خێرای نووسراوه.

له کتیبه که دا رۆلی کادیری پارتی و پیتشمه رگه چهسپاوه به پیچهوانهی تهوژمه ره مکه کاتیهکان. یهک له خهسلته ههروهکانی بارزانیی نهمر که لهم کتیبه دا نامازهی پنی کراوه.

گهرا نهوه بووه بۆ گه و کۆمهله، ههندئ له هفالانی بارزانیی دواي سالی (١٩٧٥) بارزانیان جیهتشت به هۆی فاکتهری دهرهکمی و له جیهتشت به هۆی فاکتهری ئهستۆگرتنی بهرپرسیاریه تیش ههلهدهاتن. له کتیبه که دا به نهرمی و ستایشهوه به شیوهیهکی زیادهرۆ باس له رۆلی حزبی شیوعی عێراق کراوه.

گهلهی بیروپاوه سهرنج و رهخهکان

ههفتهی رابردوو بنکهی کاوهی رۆشنبیری چهند سیمیناریکی تابهتی له بارهی کتیبی «البارزانی والحركة التحریریه الکریمه» ساز کرد، سههره قهلهمی ئهم بیروپاوهی لهم سیمیناره دا پینشکesh راون کاک سهلاج بهدرهدين له دووتویی ئهم چهند پههره گرافهی دهر برپوه.

نه کردنی جیگه وهیهک له لایهن بارزانی بۆ شوینی خۆی دهرپزینیکی پر مانایه بۆ بهرجهسته بوونی باوهری بارزانی به دیموکراتیهت و مرۆفایهتی و بهرزرگرتنی ئهم دوو چه مکه.

کارتیکی باش دهبوو ئهگهر هاتبا و لهم کتیبه دا پتر نامازه بۆ ئهزمونی ئیداری شوێشی ئهیلول بکرتیت که بونیادیکی سههرهکی بوو بۆ ئیداری فیدرالی له رۆژگاری ئهمهرو، ئهوێ پهیهوئدی به بهشی (١٩) ههههه کتیبه که ههیه ئهوهیه که زۆر به خێرای نووسراوه.

له کتیبه که دا رۆلی کادیری پارتی و پیتشمه رگه چهسپاوه به پیچهوانهی تهوژمه ره مکه کاتیهکان. یهک له خهسلته ههروهکانی بارزانیی نهمر که لهم کتیبه دا نامازهی پنی کراوه.

گهرا نهوه بووه بۆ گه و کۆمهله، ههندئ له هفالانی بارزانیی دواي سالی (١٩٧٥) بارزانیان جیهتشت به هۆی فاکتهری دهرهکمی و له جیهتشت به هۆی فاکتهری ئهستۆگرتنی بهرپرسیاریه تیش ههلهدهاتن. له کتیبه که دا به نهرمی و ستایشهوه به شیوهیهکی زیادهرۆ باس له رۆلی حزبی شیوعی عێراق کراوه.